

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (treće vijeće)

28. lipnja 2017.*

„Povreda obveze države članice – Razvoj željeznica Zajednice – Direktiva 91/440/EEZ – Članak 6. stavak 1. – Koncern Deutsche Bahn – Sporazumi o prijenosu dobiti – Zabrana prijenosa javnih potpora dodijeljenih za upravljanje željezničkom infrastrukturom na usluge prijevoza – Obveze vođenja računa – Direktiva 91/440/EEZ – Članak 9. stavak 4. – Uredba (EZ) br. 1370/2007 – Članak 6. stavak 1. – Točka 5. Priloga – Obveze vođenja računa – Prikaz ugovor po ugovor javnih potpora isplaćenih za djelatnosti vezane uz pružanje usluga putničkog prijevoza kao javne usluge“

U predmetu C-482/14,

povodom tužbe zbog povrede obveze države članice podnesene 30. listopada 2014. na temelju članka 258. UFEU-a,

Europska komisija, koju zastupaju W. Mölls i T. Maxian Rusche kao i J. Hottiaux, u svojstvu agenata,

tužitelj,

protiv

Savezne Republike Njemačke, koju zastupaju T. Henze i J. Möller, u svojstvu agenata, uz asistenciju R. Van der Hout, advocaat,

tuženika,

koju podupiru:

Talijanska Republika, koju zastupa G. Palmieri, u svojstvu agenta, uz asistenciju M. S. Fiorentino, avvocato dello Stato,

Republika Latvija, koju zastupaju I. Kucina kao i J. Treijs-Gigulis i I. Kalniņš, u svojstvu agenata,

intervenijenti,

SUD (treće vijeće),

u sastavu: L. Bay Larsen, predsjednik vijeća, M. Vilaras, J. Malenovský, M. Safjan i D. Šváby (izvjestitelj), suci,

nezavisni odvjetnik: M. Campos Sánchez-Bordona,

tajnik: K. Malacek, administrator,

* Jezik postupka: njemački

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 3. ožujka 2016.,
saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 26. svibnja 2016.,
donosi sljedeću

Presudu

- 1 Svojom tužbom Europska komisija od Suda zahtijeva da utvrdi da je:
 - time što je dopustila da se javna sredstva koja su bila isplaćena za upravljanje željezničkom infrastrukturom mogu prenijeti na usluge prijevoza, Savezna Republika Njemačka povrijedila obveze koje ima na temelju članka 6. stavka 1. Direktive 2012/34/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 21. studenoga 2012. o uspostavi jedinstvenog Europskog željezničkog prostora (SL 2012., L 343, str. 32.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 7., svezak 25., str. 136. i ispravak SL 2016., L 210, str. 150.) (bivši članak 6. stavak 1. Direktive 91/440/EEZ od 29. srpnja 1991. o razvoju željeznica Zajednice (SL 1991., L 237, str. 25.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 7., svezak 4., str. 3.), kako je izmijenjena Direktivom 2001/12/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 26. veljače 2001. (SL 2001., L 75, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 7., svezak 4., str. 35.) (u daljnjem tekstu: Direktiva 91/440));
 - time što nije poduzela sve potrebne mjere za vođenje poslovnih knjiga na način koji omogućuje praćenje zabrane prijenosa javnih sredstava dodijeljenih za upravljanje željezničkom infrastrukturom na usluge prijevoza, Savezna Republika Njemačka povrijedila je obveze koje ima na temelju članka 6. stavka 4. Direktive 2012/34 (bivši članak 6. stavak 1. Direktive 91/440);
 - time što nije poduzela sve potrebne mjere za to da se pristojbe za infrastrukturu koriste samo za financiranje djelatnosti upravitelja infrastrukturom, Savezna Republika Njemačka povrijedila je obveze koje ima na temelju članka 31. stavka 1. Direktive 2012/34 (bivši članak 7. stavak 1. Direktive 2001/14/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 26. veljače 2001. o dodjeli željezničkog infrastrukturnog kapaciteta i ubiranju pristojbi za korištenje željezničke infrastrukture i dodjeli rješenja o sigurnosti (SL 2001., L 75, str. 29.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 7., svezak 5., str. 27.));
 - time što nije poduzela sve potrebne mjere za to da se javna sredstva koja se uplaćuju za djelatnosti vezane za pružanje usluga prijevoza putnika kao javne usluge prikazuju odvojeno na mjerodavnim računima, Savezna Republika Njemačka povrijedila je obveze koje ima na temelju članka 6. stavka 3. Direktive 2012/34 (bivši članak 9. stavak 4. Direktive 91/440) i odredbi članka 6. stavka 1. Uredbe (EZ) br. 1370/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2007. o uslugama javnog željezničkog i cestovnog prijevoza putnika i stavljanju izvan snage uredba Vijeća (EEZ) br. 1191/69 i (EEZ) br. 1107/70 (SL 2007., L 315, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 7., svezak 13., str. 96.) u vezi s točkom 5. Priloga Uredbi br. 1370/2007.

Pravni okvir

Pravo Unije

Direktiva 91/440

- 2 Četvrta uvodna izjava Direktive 91/440 određuje:

„budući da se budući razvitak i učinkovitost željezničkog sustava mogu olakšati razdvajanjem obavljanja usluga prijevoza i infrastrukture; budući da je u takvoj situaciji nužno da se tim dvjema aktivnostima zasebno upravlja te da imaju zasebne poslovne knjige”.

- 3 Članak 2. stavak 2. te direktive predviđa:

„Željeznički prijevoznici čije je djelovanje ograničeno na obavljanje isključivo gradskih, prigradskih ili regionalnih usluga izuzeti su iz područja primjene ove Direktive.”

- 4 Članak 3. navedene direktive definira „regionalne usluge” kao „usluge prijevoza kako bi se udovoljilo prijevoznim potrebama regije”.

- 5 U odjeljku II. naslovljenom „Neovisnost upravljanja”, članak 4. iste direktive glasi ovako:

„1. Države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi osigurale da, što se tiče upravljanja, rukovodstva i unutarnjeg nadzora nad upravnim, gospodarskim i računovodstvenim pitanjima, željeznički prijevoznici imaju neovisan status u skladu s kojim će posebno njihova imovina, proračun i poslovne knjige biti odvojeni od državnih.

2. Poštujući okvir i određena pravila ubiranja pristojbi i raspodjele koja su utvrdile države članice, upravitelj infrastrukture odgovara za svoje vlastito upravljanje, rukovodstvo i unutarnji nadzor.”

- 6 U navedenom odjeljku, članak 5. Direktive 91/440 glasi ovako:

„1. Države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi omogućile željezničkim prijevoznicima da prilagode tržištu svoju djelatnost i upravljaju tim djelatnostima pod odgovornošću njihovih rukovodećih tijela, u interesu obavljanja učinkovitih i odgovarajućih usluga po najnižoj mogućoj cijeni za kvalitetu zatražene usluge.

Željezničkim se prijevoznicima upravlja u skladu s načelima koja se primjenjuju na komercijalna trgovačka društva; ovo se također primjenjuje na njihove obveze obavljanja javnih usluga koje nameće država te na ugovore o obavljanju javnih usluga koje sklapaju s nadležnim tijelima države članice.

2. Željeznički prijevoznici određuju svoje poslovne planove, uključujući planove financiranja i ulaganja. Ti se planovi izrađuju kako bi se postigla financijska ravnoteža i ostvarenje drugih ciljeva tehničkog, komercijalnog i financijskog poslovanja; oni prikazuju sredstva kojima bi se omogućilo postizanje tih ciljeva.

[...]”

- 7 Članak 6. stavak 1. Direktive 91/440 u izvornom je tekstu određivao:

„Države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi osigurale da se poslovne knjige koje se odnose na obavljanje prijevoznih usluga i one koje se odnose na upravljanje željezničkom infrastrukturom vode zasebno. Potpora koja se dodijeli jednom od ova dva područja djelovanja ne smije se prebaciti na drugo.

Poslovne knjige za ova dva područja djelovanja vode se na način koji odražava ovu zabranu.”

- 8 Članak 6. stavak 1. Direktive 91/440 glasi:

„Države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi osigurale da se zasebne poslovne knjige dobiti i gubitka i bilance vode i objavljuju, s jedne strane za poslovanje koje se odnosi na obavljanje prijevoznih usluga od strane željezničkih prijevoznika, a s druge strane za poslovanje koje se odnosi na upravljanje željezničkom infrastrukturom. Državne potpore koje se dodijele jednom od ova dva područja djelovanja ne smiju se prebaciti na drugo.

Poslovne knjige za ova dva područja djelovanja vode se na način koji odražava ovu zabranu.”

- 9 Članak 9. stavak 4. te direktive, koji joj je dodan Direktivom 2001/12, glasi kako slijedi:

„Što se tiče željezničkih prijevoznika, poslovne knjige dobiti i gubitka te bilance ili godišnje izvješće sredstava i obveza vode se i objavljuju za poslovanje koje se odnosi na obavljanje usluga željezničkog prijevoza robe. Potpore koje se uplaćuju za javne djelatnosti koje se odnose na obavljanje usluga putničkog prijevoza moraju biti zasebno prikazane u odgovarajućim poslovnim knjigama i ne smiju se prenositi na djelatnosti koje se odnose na obavljanje drugih prijevoznih usluga ili bilo koje druge djelatnosti.”

- 10 Rok za prenošenje Direktive 91/440 prema njezinu članku 15. bio je 1. siječnja 1993.

- 11 Primjenom članka 65. Direktive 2012/34, Direktiva 91/440 stavljena je izvan snage s učinkom od 15. prosinca 2012. Ispravkom objavljenim 12. ožujka 2015. (SL 2015., L 67, str. 32.) (u daljnjem tekstu: ispravak od 12. ožujka 2015.), 17. lipnja 2015. određen je kao datum na koji stupa na snagu stavljanje te direktive izvan snage.

Direktiva 2001/12

- 12 Uvodna izjava 9. Direktive 2001/12 određuje :

„U svrhu promicanja učinkovitog putničkog prijevoza i prijevoza robe te kako bi se osigurala transparentnost njihovih financija, uključujući sve financijske naknade ili državne potpore, nužno je odvojiti poslovne knjige usluga putničkog prijevoza od poslovnih knjiga usluga prijevoza robe.”

Direktiva 2001/14

- 13 Članak 6. stavak 1. Direktive 2001/14 propisuje:

„Države članice utvrđuju uvjete, uključujući prema potrebi predujme, kako bi osigurale da u normalnim poslovnim uvjetima i u razumnom vremenskom razdoblju poslovne knjige upravitelja infrastrukture barem uravnoteže dobit od infrastrukturnih pristojbi, viškove od drugih komercijalnih poslova i državnog financiranja s jedne strane, te izdatke infrastrukture s druge.

Bez obzira na mogući dugoročni cilj da korisnici pokrivaju troškove infrastrukture za sve načine prijevoza, na temelju poštenog, nediskriminirajućeg tržišnog natjecanja između različitih načina prijevoza, gdje je željeznički promet u mogućnosti natjecati se s drugim načinima prijevoza, država članica može, unutar okvirnih pravila za ubiranje pristojbi članaka 7. i 8., zatražiti od upravitelja infrastrukture da uravnoteži svoje poslovne knjige bez državnog financiranja.”

14 U članku 7. stavcima 1. i 3. te direktive propisano je:

„1. Upravitelj infrastrukture ubire pristojbe za korištenje željezničke infrastrukture i koristi ih za financiranje svog poslovanja.

[...]

3. Ne dovodeći u pitanje stavak 4. ili 5. ili članak 8., pristojbe za minimalni pristupni paket i pristup prugom do uslužnih objekata jednake su iznosu troška koji je izravno nastao iz pružanja usluge željezničkog prijevoza.”

15 Članak 8. stavak 1. Direktive 2001/14 glasi kako slijedi:

„Kako bi se u potpunosti nadoknadio trošak upravitelja infrastrukture, država članica može, u slučaju da tržište to može podnijeti, odrediti povišenje naknada, na temelju učinkovitih, transparentnih i nediskriminirajućih načela, pritom jamčeći optimalnu konkurentnost posebno međunarodnog teretnog željezničkog prijevoza. Sustav ubiranja pristojbi dužan je poštovati povećanja produktivnosti koja postignu željeznički prijevoznici.

Međutim, razina pristojbi ne smije isključiti korištenje infrastrukture segmentima tržišta koji mogu barem podmiriti trošak koji je izravno nastao iz pružanja usluga željezničkog prijevoza plus stopu povrata koju tržište može podnijeti.”

16 Rok za prenošenje Direktive 2001/14 prema njezinu članku 38. bio je 15. ožujka 2003.

17 Primjenom članka 65. Direktive 2012/34, Direktiva 2001/14 stavljena je izvan snage s učinkom od 15. prosinca 2012. Ispravkom od 12. ožujka 2015., 17. lipnja 2015. određen je kao datum na koji stupa na snagu stavljanje te direktive izvan snage.

Uredba br. 1370/2007

18 Članak 6. stavak 1. Uredbe br. 1370/2007 glasi kako slijedi:

„Sve naknade vezane uz opća pravila ili uz Ugovor o javnim uslugama trebaju biti u skladu s odredbama iz članka 4., bez obzira na to kako je ugovor dodijeljen. Sve naknade, bilo koje prirode, vezane uz ugovore o javnim uslugama koji su sklopljeni izravno u skladu s člankom 5. stavcima 2., 4., 5. ili 6., odnosno vezane uz opća pravila, također trebaju biti u skladu s odredbama utvrđenim u Prilogu.”

- 19 Točke 2. i 5. Priloga toj uredbi, naslovljenog „Pravila primjenjiva na naknade u slučajevima iz članka 6. stavka 1.“, predviđaju:

„2. Naknada ne smije prelaziti iznos koji odgovara neto financijskom učinku jednakom zbroju učinaka, pozitivnih ili negativnih, poštovanja obveza obavljanja javnih usluga na troškove i prihode operatera javnih usluga. Učinci se ocjenjuju uspoređivanjem situacije u kojoj se poštuje obveza obavljanja javne usluge sa situacijom koja bi postojala kad se obveza ne bi poštovala. Da bi se izračunao neto financijski učinak, nadležno tijelo treba se voditi sljedećom shemom:

troškovi nastali u vezi s obvezom obavljanja javne usluge ili skupom obveza obavljanja javnih usluga koje je nametnulo nadležno tijelo ili tijela, a sadržane su u ugovoru o javnim uslugama i/ili u općem pravilu,

minus svi pozitivni financijski učinci ostvareni u mreži kojom se upravlja u okviru predmetne obveze (obveza) obavljanja javnih usluga,

minus primici od tarifa odnosno svi ostali prihodi ostvareni prilikom ispunjavanja predmetne obveze (obveza) obavljanja javnih usluga,

plus razumna dobit,

jednako je neto financijski učinak.

[...]

5. Da bi se povećala transparentnost i izbjeglo prekomjerno financiranje, ako operater javne usluge ne obavlja samo usluge za koje prima naknadu i koje su dio obveze obavljanja javnih usluga, nego se bavi i drugim djelatnostima, računi tih javnih usluga moraju biti odvojeni tako da barem sljedeći uvjeti budu zadovoljeni:

- operativni računi svake od ovih djelatnosti moraju biti odvojeni i raspodjela odgovarajuće imovine i fiksnih troškova mora biti utvrđena u skladu s važećim računovodstvenim i poreznim pravilima,
- predmetna javna usluga ne smije se ni u kakvim okolnostima teretiti za ikakve varijabilne troškove, odgovarajući dio fiksnih troškova i razumnu dobit vezanu uz ostale djelatnosti operatera javne usluge,
- troškovi javne usluge moraju biti u ravnoteži s prihodima od poslovanja i plaćanjima od strane tijela javne vlasti, bez mogućnosti prijenosa prihoda drugom sektoru djelatnosti operatera javne usluge.”

Direktiva 2012/34

- 20 Uvodna izjava 1. Direktive 2012/34 određuje :

„Direktiva [91/440], Direktiva Vijeća 95/18/EZ od 19. lipnja 1995. o izdavanju dozvola željezničkim prijevoznicima [(SL 1995., L 143, str. 70.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 7., svezak 3., str. 34.)] bitno su izmijenjene. S obzirom da su potrebne daljnje izmjene, Direktive je potrebno preinačiti i spojiti u jedan akt radi jasnoće.”

- 21 Članak 6. stavci 1. i 4. Direktive 2012/34 zamijenio je članak 6. stavak 1. Direktive 91/440, dok je članak 6. stavak 3. prve direktive zamijenio članak 9. stavak 4. druge direktive.

- 22 Članak 64. stavak 1. prvi podstavak navedene direktive predviđa da „[d]ržave članice donose zakone i druge propise potrebne za usklađivanje s ovom Direktivom uključujući u odnosu na usklađenost prijevoznika, operatora, podnositelja zahtjeva, tijela i drugih pravnih osoba [s navedenim člancima i prilogima] do 16. lipnja 2015. One o tome odmah obavješuju Komisiju.”
- 23 U skladu s člankom 65. iste direktive, „[d]irektive [91/440] [...] i [2001/14], kako su izmijenjene direktivama iz Priloga IX. dijela A, stavljaju se izvan snage s učinkom od 15. prosinca 2012. ne dovodeći u pitanje odredbe država članica vezane uz vremenske rokove za prenošenje u nacionalno pravo Direktiva iz dijela B Priloga IX.”. Ispravkom od 12. ožujka 2015., 17. lipnja 2015. određen je kao datum na koji stupa na snagu stavljanje tih direktiva izvan snage.

Njemačko pravo

- 24 Članak 9. Allgemeines Eisenbahngesetz (Opći zakon o željeznicama), od 27. prosinca 1993. (BGBl. 1993. I., str. 2378, 2396.; 1994. I., str. 2439.) (u daljnjem tekstu: AEG), predviđa:

„(1) Javna željeznička društva

1. koja su i poduzeća za željeznički prijevoz i poduzeća za željezničku infrastrukturu,
2. a) koja su samo poduzeća za željeznički prijevoz i povezana su putem društva majke s poduzećem za željezničku infrastrukturu koje je javno željezničko društvo, ili
b) koja su samo poduzeća za željezničku infrastrukturu i povezana su putem društva majke s poduzećem za željeznički prijevoz koje je javno željezničko društvo, ili
3. koja su, kao poduzeće za željeznički prijevoz ili za željezničku infrastrukturu, društvo majka ili društvo kćer drugog poduzeća za željeznički prijevoz ili za željezničku infrastrukturu koje je javno željezničko društvo

dužna su, čak i ako ne posluju u obliku kapitalnih društava, izrađivati, dati na reviziju i objavljevati godišnje financijske izvještaje i izvještaj o upravljanju koji su u skladu s odredbama primjenjivima na velika kapitalna društva navedena u drugom odjeljku treće knjige trgovačkog zakonika. [...]

(1a) Javna željeznička društva u smislu stavka 1. rečenice 1. točke 1. moraju odvojiti dva sektora u vođenju poslovnih knjiga; to podrazumijeva odvojeno vođenje poslovnih knjiga za sektor ‚pružanje usluga prijevoza‘ i za sektor ‚upravljanje željezničkom infrastrukturom‘. Za svaki sektor u smislu rečenice 1. kao i za sektor izvan navedenih, ta društva moraju u prilogu svojim godišnjim financijskim izvještajima navesti bilancu i račun dodatnih prihoda i rashoda, koji se vode u skladu s načelima trgovačkog prava. [...]

(1b) Javna sredstva koja se uplate jednom od dva sektora djelatnosti navedena u stavku 1a rečenici 1. ne mogu se prebaciti na drugi. Poslovne knjige za ova dva sektora djelatnosti vode se na način koji odražava tu zabranu. To se također primjenjuje na poduzeća u smislu stavka 1. rečenice 1. točaka 2. i 3.

[...]

(1d) Na javna poduzeća za željeznički prijevoz koja pružaju željezničke usluge i u području putničkog prijevoza i u području teretnog prijevoza, stavak 1a primjenjuje se *mutatis mutandis*, pri čemu se podrazumijeva da je potrebno voditi odvojene poslovne knjige i u prilogu godišnjim financijskim izvještajima odvojeno navoditi bilancu te račun prihoda i rashoda za sektor željezničkog teretnog prijevoza i da se ta bilanca može zamijeniti prikazom stanja imovine. Potpore koje se uplaćuju za

javne djelatnosti koje se odnose na obavljanje usluga putničkog prijevoza moraju biti zasebno prikazane u odgovarajućim računima i ne smiju se prenositi na djelatnosti koje se odnose na obavljanje drugih prijevoznih usluga ili bilo koje druge djelatnosti.

[...]"

25 Članak 14. stavak 4. AEG-a glasi kako slijedi:

„Željeznički upravitelji moraju odrediti svoje tarife u skladu s rješenjem donesenim na temelju članka 26. stavka 1. točaka 6. i 7. na način da kompenziraju troškove koji su im nastali zbog pružanja svih minimalnih usluga u smislu stavka 1. prve rečenice, plus stopu povrata koju tržište može podnijeti. Pritom mogu ubirati povećanu naknadu za trošak koji je nastao izravno iz pružanja usluge željezničkog prijevoza, pri čemu mogu razlikovati i usluge putničkog prijevoza na velike udaljenosti, putničkog prijevoza na kratke udaljenosti i teretnog željezničkog prijevoza, kao i tržišne segmente unutar tih usluga prijevoza, istodobno jamčeći kompetitivnost, osobito u pogledu međunarodnog željezničkog prijevoza robe. Međutim, razina pristojbi ne smije prijeći, što se tiče drugog dijela rečenice, za određeni segment tržišta, trošak koji je izravno nastao iz pružanja usluga željezničkog prijevoza plus stopu povrata koju tržište može podnijeti.”

26 Subvencije za potrebe zamjenskih investicija u postojeću mrežu uređene su Leistungs- und Finanzierungsvereinbarung (sporazum o uslugama i financiranju) od 9. siječnja 2009., koji je izmijenjen 4. studenoga 2010. i 6. rujna 2013., a zaključili su ga Savezna Republika Njemačka, poduzeća za željezničku infrastrukturu Deutsche Bahna AG i sam Deutsche Bahn AG. S učinkom od 1. siječnja 2015., taj sporazum zamijenjen je Leistungs- und Finanzierungsvereinbarung II (sporazum o uslugama i financiranju II, u daljnjem tekstu: LuFV II), kojim je među ostalim uveden zatvoreni krug financiranja u pogledu dobiti od infrastrukture koje se u cijelosti plaćaju saveznoj državi prije nego što se kao takve reinvestiraju u infrastrukturu.

Činjenični okvir

27 Koncern Deutsche Bahn (u daljnjem tekstu: koncern DB), kojim upravlja holdinško društvo Deutsche Bahn AG (u daljnjem tekstu: DB AG) obavlja svoje djelatnosti u sektoru domaćeg i međunarodnog prijevoza robe i putnika, logistike i pružanja dodatnih usluga u željezničkom prijevozu.

28 U skladu s člankom 9.a AEG-a, elementima željezničke infrastrukture navedenima u članku 3. točki 3. Direktive 2012/34 kao i u njezinu Prilogu I. upravlja DB Netz AG. DB Station & Service AG i DB Energy GmbH upravljaju drugim elementima infrastrukture u smislu te direktive.

29 Upravljanje djelatnostima prijevoza sa svoje strane provode posebna društva kćeri društva DB Mobility Logistics AG, koje je samo društvo kćer u 100 %-tnom vlasništvu DB AG-a, koji uključuje DB Regio AG.

30 DB AG sa svojim je društvima kćerima zaključio sporazume o nadzoru i prijenosu dobiti (u daljnjem tekstu: sporazumi o prijenosu dobiti). Ti sporazumi predviđaju prijenos cjelokupne dobiti svih predmetnih društava kćeri društvu DB AG, bez ograničenja u pogledu toga kako će DB AG koristiti tu dobit. Istodobno sporazumi obvezuju DB AG na pokrivanje troškova svojih društava kćeri.

Predsudski postupak

31 Pismom opomene od 22. studenoga 2012., Komisija je Saveznoj Republici Njemačkoj skrenula pozornost na moguću povredu direktiva 91/440 i 2001/14 kao i Uredbe br. 1370/2007 jer DB AG-ovo vođenje poslovnih knjiga nije poštovalo zabrane prijenosa u druga područja – a osobito željeznički

putnički prijevoz – prije svega javnih sredstava namijenjenih željezničkim infrastrukturama, zatim naknada za regionalne usluge putničkog prijevoza koje se pružaju kao javne usluge i konačno pristojbi za korištenje željezničke mreže.

- 32 Dopisom od 20. ožujka 2013. ta država članica odgovorila je na Komisijino pismo opomene i osporavala Komisijine navode.
- 33 Komisija je potom 21. lipnja 2013. donijela obrazloženo mišljenje u kojem je ponovno navela stajalište izneseno u svojem pismu opomene, upućujući ne samo na Uredbu br. 1370/2007 nego i na Direktivu 2012/34, koja je stupila na snagu 15. prosinca 2012. i zamijenila direktive 91/440 i 2001/14 u pogledu relevantnih točaka. U obrazloženome mišljenju pozvala je Saveznu Republiku Njemačku da se s njim uskladi u roku od dva mjeseca od njegove dostave.
- 34 Dopisom od 21. kolovoza 2013. Savezna Republika Njemačka odgovorila je na navedeno mišljenje ponavljajući i razvijajući argumente koje je prije istaknula.
- 35 Ocijenivši da situacija nije bila zadovoljavajuća, Komisija je podnijela predmetnu tužbu.

O tužbi

Dopuštenost

Nedostatak jasnoće tužbe u cijelosti i svakog od prigovora

- 36 Savezna Republika Njemačka ističe da četiri prigovora koje je istaknula Komisija, promatrani i zajedno i pojedinačno, nisu dovoljno precizni što je povezano s nepreciznom i neujednačenom terminologijom i onemogućuje tu državu članicu da razumije prakse i propuste koji joj se stavljaju na teret, kao i doseg tih prigovora. Prema toj državi članici, Komisija nije pojasnila sastoje li se povrede zbog kojih joj se prigovara od neprikladnog prenošenja prava Unije, nedostatne provedbe zakona ili nezakonitog postupanja te države članice kao vlasnika DB AG-a.
- 37 Za svaki od ta četiri prigovora smatra da Komisija nije pojasnila koje konkretno ponašanje povređuje predmetne odredbe i da, ograničavajući se na ugovore sklopljene u okviru koncerna DB, nije identificirala nacionalno pravilo čiji su sadržaj ili primjena protivni tekstu ili cilju tih odredaba.
- 38 Komisija osporava te navode.
- 39 U tom pogledu, valja podsjetiti da na temelju članka 120. točke (c) Poslovnika Suda i sudske prakse koja se odnosi na tu odredbu, u svakoj izravnoj tužbi kojom se pokreće postupak treba naznačiti predmet spora i dati sažeti prikaz razloga navedenih u prilog toj tužbi kao i da ta naznaka mora biti dovoljno jasna i precizna da bi tuženik mogao pripremiti obranu, a Sud provesti nadzor. Iz toga slijedi da temeljni pravni i činjenični elementi na kojima se zasniva tužba trebaju na dosljedan i razumljiv način proizlaziti iz samog teksta tužbe (presuda od 2. lipnja 2016., Komisija/Nizozemska, C-233/14, EU:C:2016:396, t. 32. i navedena sudska praksa).
- 40 Sud je također presudio da u okviru tužbe podnesene na temelju članka 258. UFEU-a prigovore treba iznijeti na dosljedan i precizan način kako bi se državi članici i Sudu omogućilo da pravilno razumije doseg povrede prava Unije koja se stavlja na teret, što je nužno da bi država članica mogla na koristan način istaknuti navode u svoju obranu i Sud provjeriti postojanje povrede obveze koja se stavlja na teret (presuda od 2. lipnja 2016., Komisija/Nizozemska, C-233/14, EU:C:2016:396, t. 33. i navedena sudska praksa).

- 41 U ovom slučaju i kao što je to naveo nezavisni odvjetnik u točki 36. svojeg mišljenja, Komisija je u svojoj tužbi kojom se pokreće postupak precizno navela i odredbe prava Unije koje je Savezna Republika Njemačka navodno povrijedila i činjenice koje joj se stavljaju na teret, to jest, što se tiče prva tri prigovora, postojanje sporazuma o prijenosu dobiti zaključenih između DB AG-a i njegovih različitih društava kćeri koji omogućuju DB AG-u da raspolaže prenesenom dobiti u koju god svrhu, bez ograničenja i neovisno o njihovom podrijetlu i, što se tiče četvrtog prigovora, nepostojanje zasebnog navoda u poslovnim knjigama društva DB Regio javnih sredstava plaćenih za njegove djelatnosti vezane uz pružanje usluga prijevoza kao javne usluge.
- 42 Također je razvidno da ni formulacija Komisijine tužbe u cijelosti ni svakog od prigovora koje je istaknula ne ostavlja mjesta sumnjama koje navodi Savezna Republika Njemačka o tome je li u pitanju njezino neprikladno prenošenje prava Unije ili nedostatna provedba zakona ili nezakonito postupanje kao vlasnika DB AG-a.
- 43 Osim što je Komisija u svojem obrazloženome mišljenju izričito navela da izgleda da je Savezna Republika Njemačka formalno prenijela sporne odredbe, iz detaljnog opisa sporazuma o prijenosu dobiti zaključenih između DB AG-a i njegovih različitih društava kćeri, kao i iz prikaza sastava i prijenosa dobiti društava DB Netz, DB Station & Service i DB Energie, jasno proizlazi da su u pitanju jedino interni financijski odnosi koncerna DB koji proizlaze iz tih sporazuma, a ne nekakvo nepravilno prenošenje predmetnih odredaba prava Unije.
- 44 S obzirom na prethodno navedeno, valja zaključiti da je Savezna Republika Njemačka bila u mogućnosti upoznati se s dosegom povreda prava Unije koje joj se stavljaju na teret.

Pravna osnova tužbe

– Argumentacija stranaka

- 45 Savezna Republika Njemačka smatra da je predmetna tužba nedopuštena jer se njezin tužbeni zahtjev odnosi na Direktivu 2012/34 čiji rok za prenošenje istječe 16. lipnja 2015., odnosno nakon datuma koji treba uzeti u obzir pri ocjeni postojanja navodne povrede te države članice. Prema njezinu mišljenju, bile su relevantne jedino odredbe direktiva 91/440 i 2001/14.
- 46 U svojoj replici, podnesenoj nakon što je Vijeće objavilo ispravak od 12. ožujka 2015. na temelju kojeg datum stavljanja izvan snage direktiva 91/440 i 2001/14 više nije bio 15. prosinca 2012., već 17. lipnja 2015., Komisija od Suda zahtijeva da utvrđenja koja traži na temelju Direktive 2012/34 u točkama 1. do 4. tužbenog zahtjeva predmetne tužbe po potrebi temelji na direktivama 91/440 i 2001/14, koje je podredno navela u svojim pismenima.

– Ocjena Suda

- 47 Na dan izdavanja obrazloženog mišljenja kao i na dan podnošenja predmetne tužbe, Direktiva 91/440 i Direktiva 2001/14 bile su nestale iz pravnog poretka Unije slijedom njihova stavljanja izvan snage člankom 65. Direktive 2012/34, s učinkom od 15. prosinca 2012.
- 48 Prema tome, kao što je to naveo nezavisni odvjetnik u točki 42. svojeg mišljenja, Komisija se mogla pozvati samo na Direktivu 2012/34 i na njoj temeljiti svoju tužbu za utvrđenje povrede obveze.
- 49 Osim toga, i kao što to proizlazi iz točke 1. ove presude, valja navesti da je Komisija, osobito u tužbenom zahtjevu predmetne tužbe, pazila na to da za svaki istaknuti prigovor napomene ne samo članak Direktive 2012/34 o kojem je riječ nego i odgovarajuću odredbu u direktivama 91/440 i 2001/14, isključujući tako svaku nesigurnost po pitanju određivanja prava Unije u odnosu na koje

valja ocijeniti osnovanost ove tužbe ili što se tiče opsega povrede koja se stavlja na teret (vidjeti po analogiji presudu od 22. listopada 2014., Komisija/Nizozemska, C-252/13, EU:C:2014:2312, t. 35. do 37.).

- 50 Pored toga, stalna je sudska praksa da Komisija može tražiti utvrđenje povrede obveza proizašlih iz izvorne verzije akta Unije, koji je zatim izmijenjen ili stavljen izvan snage, a koje su zadržane u odredbama novog akta Unije (presuda od 19. prosinca 2013., Komisija/Poljska, C-281/11, EU:C:2013:855, t. 37. i navedena sudska praksa). Kao što je to navela Komisija u svojoj replici, njezina tužba odnosi se isključivo na odredbe Direktive 2012/34 koje su već postojale u direktivama 91/440 i 2001/14.
- 51 Posljedično, predmetnu tužbu valja proglašiti dopuštenom u cijelosti.

Meritum

- 52 Uvodno i uzimajući u obzir objavu ispravka od 12. ožujka 2015. na temelju kojeg je datum stavljanja direktiva 91/440 i 2001/14 izvan snage tada određen na 17. lipnja 2015., valja navesti da su na datum koji treba uzeti u obzir prilikom ocjene osnovanosti predmetne tužbe (presuda od 8. travnja 2014., Komisija/Mađarska, C-288/12, EU:C:2014:237, t. 29.), odnosno 21. kolovoza 2013. kad je istekao rok određen u obrazloženom mišljenju, direktive 91/440 i 2001/14 bile primjenjive *ratione temporis*.
- 53 Prema tome, valja ocijeniti osnovanost predmetne tužbe na temelju članka 6. stavka 1. Direktive 91/440 što se tiče prvog i drugog prigovora, na temelju članka 7. stavka 1. Direktive 2001/14 što se tiče trećeg prigovora, a u pogledu četvrtog prigovora na temelju članka 9. stavka 4. Direktive 91/440 u vezi s odredbama članka 6. stavka 1. Uredbe br. 1370/2007 i točke 5. Priloga toj uredbi.
- 54 Osim toga, u točki 43. ove presude navedeno je da Komisija ne prigovara Saveznoj Republici Njemačkoj da je nepravilno prenijela sporne direktive. Stoga nije potrebno odgovoriti na argumente koje je u tom pogledu razvila ta država članica u okviru svojeg osporavanja prvog do trećeg prigovora.

Drugi prigovor, koji se temelji na povredi članka 6. stavka 1. Direktive 91/440 zbog toga što vođenje poslovnih knjiga društava kćeri društva DB AG koja su zadužena za upravljanje željezničkom infrastrukturom nije omogućavalo praćenje zabrane prijenosa javnih sredstava dodijeljenih za željezničku infrastrukturu na usluge željezničkog prijevoza

– Argumentacija stranaka

- 55 Svojim drugim prigovorom, kojem najprije treba ocijeniti osnovanost, Komisija Saveznoj Republici Njemačkoj stavlja na teret načine vođenja poslovnih knjiga društava kćeri koncerna DB koja upravljaju željezničkom infrastrukturom, a koji povređujući članak 6. stavak 1. Direktive 91/440 ne omogućuju praćenje zabrane prijenosa javnih sredstava dodijeljenih za korištenje željezničke infrastrukture na usluge željezničkog prijevoza.
- 56 Naime, s obzirom na to da javna sredstva korištena za stjecanje dijelova imovine upravitelja infrastrukturom nisu bila navedena ni u njihovim računima dobiti i gubitka ni u njihovoj bilanci, to, prema mišljenju Komisije, ne omogućava saznati koji dijelovi dobiti tih upravitelja, prenosivi DB AG-u primjenom spornih sporazuma o prijenosu dobiti, potječu iz javnih sredstava niti je moguće podijeliti dobit između djelatnosti upravljanja željezničkom infrastrukturom i ostalih djelatnosti navedenih upravitelja. Na taj je način DB AG, na kojeg se nediferencirana dobit njegovih društava kćeri koja upravljaju željezničkom infrastrukturom mogu prenijeti, može koristiti po svojoj volji.

- 57 U tom pogledu, Savezna Republika Njemačka u biti ističe da Komisija pogrešno tumači spornu odredbu jer pogrešno izjednačava „bilancu” i „vođenje računa” i da za u njoj sadržan zahtjev transparentnosti nije nužno da se javna sredstva navode u vanjskim računima poduzeća, tj. u bilanci, izvješću o prihodima ili izvješću o djelatnosti. Ona jedino zahtijeva računovodstvenu odvojenost poduzeća za prijevoz i za infrastrukturu, što je zahtjev koji je ispunjen u ovom slučaju jer su DB Netz, DB Station & Service i DB Energie pravno neovisni i ne pružaju usluge prijevoza. Naime, cilj te odredbe nije nadzor nad korištenjem sredstava u skladu s njihovom namjenom, nego samo jamčenje pravednog i nediskriminirajućeg pristupa infrastrukturi.
- 58 Prema mišljenju Savezne Republike Njemačke, navedena odredba ne sadržava širi i konkretniji zahtjev od vođenja poslovnih knjiga i računa koji omogućuju nadzor nad poštovanjem zabrane prijenosa. Ta ograničena obveza potvrđena je Komisijinom namjerom, u okviru četvrtog željezničkog paketa koji je predstavila, da poveća odvojenost krugova financiranja upravitelja infrastrukturom i poduzeća za prijevoz.
- 59 Pored toga dodaje da svake godine društva koncerna DB vode i objavljuju odvojene račune dobiti i gubitka i bilance, s jedne strane za poslovanje koje se odnosi na obavljanje prijevoznih usluga od strane željezničkih prijevoznika, a s druge strane za poslovanje koje se odnosi na upravljanje željezničkom infrastrukturom.
- 60 Konačno, Savezna Republika Njemačka dodaje da činjenica da javna sredstva nisu navedena u aktivni bilance ne znači da nisu zavedena u internom računovodstvu.

– *Ocjena Suda*

- 61 Kad je riječ o članku 6. stavku 1. Direktive 91/440 u vezi s osobito četvrtom uvodnom izjavom te direktive, valja navesti da je njegov cilj, kao što na to upućuje naslov odjeljka kojeg je dio, zajamčiti odvajanje djelatnosti upravljanja infrastrukturom od obavljanja usluga prijevoza, tako da se tim uslugama može upravljati odvojeno, ali i da se javne potpore isplaćene jednoj od te dvije djelatnosti ne mogu, unakrsnim subvencioniranjem, prebacivati s jedne na drugu.
- 62 U tu svrhu, članak 6. stavak 1. Direktive 91/440 nalaže da se vode zasebne poslovne knjige dobiti i gubitka i bilance, s jedne strane za poslovanje koje se odnosi na obavljanje prijevoznih usluga od strane željezničkih prijevoznika, a s druge strane za poslovanje koje se odnosi na upravljanje željezničkom infrastrukturom. Kad je riječ konkretnije o računovodstvenom postupanju s javnim potporama, taj članak precizira da ono mora omogućiti odražavanje zabrane njihova prijenosa.
- 63 Taj članak također nalaže objavu poslovnih knjiga koje se odnose na ta dva područja djelatnosti upravljanja željezničkom strukturom i uslugama željezničkog prijevoza.
- 64 Slijedi da, kad je riječ posebno o javnim potporama, zakonodavac Unije želio je poduzećima koja pružaju usluge željezničkog prijevoza i koja upravljaju željezničkom strukturom nametnuti obvezu ne samo upisivanja tih potpora u poslovne knjige, kako bi se omogućilo njihovo računovodstveno praćenje, nego i objave tih poslovnih knjiga osobito kako bi se zajamčilo da su informacije o tim potporama javno dostupne, što bi trebalo omogućiti objektivnu provjeru nepostojanja unakrsnog subvencioniranja između djelatnosti upravljanja željezničkom infrastrukturom i željezničkog prijevoza.
- 65 Naime, članak 6. stavak 1. Direktive 91/440 slijedi ne samo cilj preciznog računovodstvenog postupanja koje konkretno omogućuje identificirati javne potpore koje su primila željeznička poduzeća nego i cilj vanjske transparentnosti korištenja tih potpora.

- 66 Kao što je to nezavisni odvjetnik istaknuo u točkama 65., 68. i 71. svojeg mišljenja, zakonodavac Unije namjeravao je, uporabom izraza „odražava” u toj odredbi, omogućiti praćenje zabrane prijenosa javnih potpora s jedne djelatnosti na drugu, praćenje koje bi bilo teško ostvarivo bez računovodstvene transparentnosti željezničkih poduzeća, koje omogućuje otkrivanje unakrsnog subvencioniranja što je stalni cilj uzastopnih uredaba Unije o željezničkom prijevozu, bilo to u okviru Uredbe Vijeća (EEZ) br. 2830/77 od 12. prosinca 1977. o potrebnim mjerama za postizanje usporedivosti među računovodstvenim sustavima i godišnje poslovne evidencije željezničkih prijevoznika (SL 1977., L 334, str. 13.), bilo u Direktivi 91/440 ili u Direktivi 2001/12.
- 67 U tom pogledu, valja navesti da članak 9. stavak 4. Direktive 91/440, kad je riječ o željezničkim poduzećima koja pružaju usluge putničkog i teretnog prijevoza, predviđa obveze vođenja računa i objave istovrsne onima u članku 6. stavku 1. Direktive 91/440, izričito upućujući, kao što to proizlazi iz uvodne izjave 9. Direktive 2001/12, na zahtjev transparentnosti njihovih financija, uključujući sve financijske naknade ili državne potpore.
- 68 Slijedom toga, suprotno onome što tvrdi Savezna Republika Njemačka, članak 6. stavak 1. Direktive 91/440 ne može se tumačiti na način da ograničava obveze željezničkih poduzeća samo na to da u svoje poslovne knjige upisuju javne potpore koje primaju, čak i kad bi takav upis mogao u unutarnjem računovodstvenom sustavu tih društava omogućiti praćenje zabrane prijenosa tih potpora.
- 69 U ovom pak slučaju i kako je to priznala predmetna država članica, javne potpore koje su primila DB AG-ova društva kćeri, za koje Komisija ne tvrdi da u stvari nisu bile upisane u njihove poslovne knjige, nisu navedene u poslovnim knjigama DB AG-ovih društava kćeri. Taj propust, kao što to ističe Komisija, onemogućuje utvrditi u kojoj mjeri dobit koju su upravitelji infrastrukturom prenijeli na DB AG sadržava takve potpore, kao ni udovoljiti zahtjevu računovodstvene transparentnosti na koju upućuje točka 66. ove presude.
- 70 Posljedično, time što nije poduzela sve potrebne mjere za vođenje poslovnih knjiga na način koji omogućuje praćenje zabrane prijenosa javnih sredstava dodijeljenih za upravljanje željezničkom infrastrukturom na usluge prijevoza, Savezna Republika Njemačka povrijedila je obveze koje ima na temelju članka 6. stavka 1. Direktive 91/440.
- 71 Drugi prigovor stoga valja prihvatiti.

Prvi prigovor, koji se temelji na povredi članka 6. stavka 1. Direktive 91/440 iz razloga što sporazumi o prijenosu dobiti omogućuju financiranje željezničkih usluga sredstvima namijenjenima željezničkoj strukturi

– Argumentacija stranaka

- 72 Svojim prvim prigovorom, Komisija Saveznoj Republici Njemačkoj stavlja na teret to što je prihvatila sustav sporazuma o prijenosu dobiti koji, povređujući članak 6. stavak 1. Direktive 91/440, omogućuje prijenos javnih sredstava dodijeljenih korištenju željezničke infrastrukture na usluge željezničkog prijevoza.
- 73 Prema mišljenju Komisije, dobit koju su ostvarila DB AG-ova društva kćeri aktivna na tržištima infrastrukture i koja je prenesena na DB AG na temelju sporazuma o prijenosu dobiti korištena je za djelatnosti vezane uz pružanje usluga prijevoza, i to neovisno o podrijetlu te dobiti, dakle čak i ako su potjecala od javnih sredstava isplaćenih radi upravljanja infrastrukturom.
- 74 U tom pogledu, navodi da su se tako pokrivali gubici društava koncerna DB koja nude usluge prijevoza, kao što je to DB Schenker Rail tijekom 2009. i 2010. godine. Također navodi da su se tako financirala stjecanja drugih prijevoznih poduzeća od strane koncerna DB, kao i povećanje sposobnosti plaćanja tog

koncerna u cijelosti. U tom pogledu, Komisija precizira da su DB Netz, DB Station & Service i DB Energie tijekom razdoblja od 2007. do 2011. bili korisnici zahvaljujući samo prihodima koji su ostvareni od željezničke infrastrukture i/ili od javnih sredstava i da zbog toga prenesena dobit sadržava elemente potpore u smislu članka 6. stavka 1. Direktive 91/440.

- 75 Savezna Republika Njemačka ističe, s jedne strane, da ovaj prigovor proizlazi iz pogrešnog tumačenja članak 6. stavka 1 Direktive 91/440 i da je, s druge strane, točno prenijela tu odredbu člankom 9. stavkom 1.b AEG-a.
- 76 Smatra da se članku 6. stavku 1. Direktive 91/440 ne protivi ni to da društva kćeri ostvaruju dobit ni da je zatim prenose na svoje društvo majku, s obzirom na to da samo zabranjuje prijenos javnih sredstava dodijeljenih za željezničku infrastrukturu, a ne i prihoda koje poduzeća zadužena za upravljanje željezničkom infrastrukturom ostvaruju od njezina komercijalnog korištenja.
- 77 Komisija u svojoj replici osporava tumačenje članka 6. stavka 1. Direktive 91/440 koje je dala Savezna Republika Njemačka. Prema njezinu mišljenju, iz prijedloga Direktive 2001/12 proizlazi da se tom odredbom željelo osigurati jednako postupanje i nediskriminacija prema svim željezničkim prijevoznicima, što je cilj koji se mogao postići samo uzimajući u obzir potpuno financiranje infrastrukture, s ukupnim troškovima, s jedne strane, i sve prihode, odnosno javna sredstva i pristojbe za korištenje mreže, s druge strane.
- 78 Komisija također osporava argument da se izraz „javne potpore” iz članka 6. stavka 1. Direktive 91/440 odnosi samo na javna sredstva dodijeljena iz javnog proračuna i to na temelju konkretne pravne osnove. Cilj te odredbe spriječiti je unakrsne subvencije te njezin tekst kao i pripremni akti potvrđuju da je riječ o javnim sredstvima u smislu sustava državnih potpora, u kojem se upotrebljava ista terminologija.
- 79 U svojem odgovoru na repliku, Savezna Republika Njemačka prigovara Komisiji zbog nedostatka dokaza u njezinim navodima i ističe *ex ante* i *ex post* kontrole javnih sredstava koje su proveli Bundesnetzagentur (Savezna mrežna agencija, Njemačka) i Bundesrechnungshof (Savezni revizorski sud, Njemačka).
- 80 Talijanska vlada sa svoje strane tvrdi da je članak 6. stavak 1. Direktive 91/440 ograničen na utvrđivanje računovodstvenih pravila za sprečavanje opasnosti od unakrsnog subvencioniranja. Nadalje, smatra da upravitelja mreže ništa ne sprečava da upravlja dobiti na neovisan način. U tom pogledu ističe da je Sud priznao valjanost struktura poduzeća u obliku holdinga, i da Komisija svojim pristupom smanjuje upravljačku neovisnost željezničkih koncerna, što je protivno člancima 4. i 5. Direktive 91/440.

– *Ocjena Suda*

- 81 Primjenom članka 6. stavka 1. Direktive 91/440, zabranjeni su prijenosi javnih potpora isplaćenih za djelatnost upravljanja željezničkom infrastrukturom na djelatnosti pružanja usluga željezničkog prijevoza i obrnuto.
- 82 Povreda te zabrane dakle pretpostavlja, s jedne strane, da je u pitanju prijenos „javnih potpora” i, s druge strane, da je taj prijenos išao u korist djelatnosti različite od one za koju je potpora dodijeljena.
- 83 Međutim, u okviru ovog prigovora, Komisija u svakom slučaju nije u dovoljnoj mjeri dokazala da su sporazumi o prijenosu dobiti, čak i pod pretpostavkom da mogu dovesti do prijenosa javnih potpora, što Savezna Republika Njemačka osporava, doveli do navedenih prijenosa iznosa, radi njihova korištenja za potrebe odredivih djelatnosti željezničkog prijevoza.

- 84 Prema ustaljenoj sudskoj praksi, u okviru postupka zbog povrede obveze na temelju članka 258. UFEU-a, na Komisiji je da dokaže postojanje navodne povrede, pružajući Sudu elemente koji su mu nužni za provjeru njezina postojanja, pri čemu se ne može osloniti ni na kakvu presumpciju (vidjeti u tom smislu presude od 22. studenoga 2012., Komisija/Njemačka, C-600/10, neobjavljenu, EU:C:2012:737, t. 13. i od 10. studenoga 2016., Komisija/Grčka, C-504/14, EU:C:2016:847, t. 111. kao i navedenu sudsku praksu).
- 85 U ovom slučaju, razvidno je da su dokazi koje je pružila Komisija u pogledu spornih činjenica, odnosno što se tiče korištenja dobiti prenesene u okviru sporazuma o prijenosu dobiti kako bi se usluge željezničkog prijevoza financirale sredstvima namijenjenima željezničkoj infrastrukturi, slabo dokumentirani ili čak nisu dokumentirani i da su u bitnome rezultat stjecaja okolnosti.
- 86 Kad je riječ, najprije, o dokazima u prilog navodu o prijenosu dobiti radi pokrivanja gubitaka prijevoznog operatera DB Schenker Rail za 2009. i 2010., Komisija samo navodi, upućujući na svoje obrazloženo mišljenje, da su društva za upravljanje infrastrukturom koncerna DB ostvarila prihode i da je DB AG istodobno pokrio gubitke koje su pretrpjela društva koncerna DB koja obavljaju djelatnost željezničkog prijevoza, a da pritom nije dokazala da su iznosi korišteni u tim transakcijama potjecali od iznosa primljenih od jednog ili više društava koncerna DB zaduženih za upravljanje infrastrukturom.
- 87 Nadalje, kad je riječ o dokazima podnesenima u prilog navodu o prijenosima dobiti koji su omogućili DB AG-u da financira stjecanje poduzeća u području prijevoza, Komisija u svojim pismenima ne identificira poduzeća u pitanju, nego u tu svrhu samo upućuje na svoje obrazloženo mišljenje, u kojem nije naveden nijedan drugi dokaz osim tvrtki tih poduzeća, a u svakom slučaju nisu navedeni dokazi o iznosima stjecanja ili kako su bila financirana.
- 88 Što se k tome tiče dokaza u prilog navodu o prijenosima dobiti koji su omogućili povećanje rentabilnosti i sposobnosti za plaćanje koncerna DB, Komisija samo upućuje na sažeta spominjanja u izvješćima agencijama za rejting koja su po tom pitanju slabe dokazne snage.
- 89 Konačno, kad je riječ o navodu o prijenosu dobiti iz DB Netz, de DB Station & Service ili pak DB Energie, Komisija samo tvrdi da je dobit tih društava – za koju smatra, bez konkretnih dokaza s tim u vezi, da je ostvarena isključivo zahvaljujući prihodima od korištenja infrastrukture i javnih sredstava – prenesena na DB AG na temelju sporazuma o prijenosu dobiti, ali ne podnosi nijedan dokaz koji bi omogućio utvrditi da je ta dobit potom bila namijenjena financiranju djelatnosti željezničkog prometa.
- 90 Prema tome i bez potrebe za ocjenom treba li prijenose dobiti koje navodi Komisija kvalificirati kao prijenos „potpora” u smislu članka 6. stavka 1. Direktive 91/440, valja utvrditi da Sud ne raspolaže dovoljnim dokazima da bi zaključio da su sporni sporazumi o prijenosu dobiti omogućili financiranje usluga željezničkog prijevoza sredstvima namijenjenima željezničkoj infrastrukturi pa ni da je Savezna Republika Njemačka povrijedila obveze koje ima na temelju članka 6. stavka 1. Direktive 91/440.
- 91 Slijedom toga, Komisijin prvi prigovor treba odbiti.

Treći prigovor, koji se temelji na povredi članka 7. stavka 1. Direktive 2001/14 jer su zbog sporazuma o prijenosu dobiti unutar koncerna DB pristojbe za korištenje infrastrukture korištene u svrhe različite od financiranja djelatnosti upravitelja infrastrukture

– Argumentacija stranaka

- 92 Svojim trećim prigovorom, Komisija Saveznoj Republici Njemačkoj stavlja na teret to što su zbog sporazuma o prijenosu dobiti unutar koncerna DB pristojbe za korištenje infrastrukture korištene u svrhe različite od financiranja djelatnosti upravitelja infrastrukture, protivno članku 7. stavku 1. Direktive 2001/14.
- 93 U tom pogledu, Komisija ističe da prijenosi dobiti upravitelja infrastrukturom na DB AG, predviđeni sporazumima o prijenosu dobiti, znače da pristojbe plaćene za korištenje infrastrukture ne koristi upravitelj infrastrukturom za svoje tako definirane djelatnosti. To je slučaj u najmanju ruku kada nikakva dobit ne bi bila ostvarena bez pristojbi, kao što je to bio slučaj s DB Netz, de DB Station & Service i DB Energie. Komisijino je mišljenje da je u takvom slučaju jasno da su pristojbe uskraćene upravitelju infrastrukturom i da se mogu koristiti u svrhe različite od njegove djelatnosti.
- 94 Savezna Republika Njemačka, koju podupire Talijanska Republika, smatra da se, sa sustavnog stajališta, člankom 6. stavkom 1., člankom 7. stavkom 1. prvim podstavkom i člankom 8. stavkom 1. Direktive 2001/14 upraviteljima infrastrukture dopušta primitak određenog povrata ulaganja koje je sastavni dio naplativih pristojbi. Osim toga, u toj direktivi nema pravila kojim se uređuje namjena dobiti koju potonji ostvare, koji imaju potpuno diskrecijsko pravo prenijeti je matičnom društvu.
- 95 Zbog toga se Direktivi 2001/14 ne protivi prijenos dobiti kada je ona ostvarena zahvaljujući pristojbama za korištenje željezničke infrastrukture koje se izračunavaju na temelju odgovarajućeg povrata ulaganja vlastitih sredstava poduzeća. Člankom 14. stavkom 4. prvom rečenicom AEG-a određeno je osim toga da se pristojbe utvrđuju tako da se njima pokriju troškovi upravitelja željezničke infrastrukture i može im se dodati povrat ulaganja ako to tržište dopušta. Povratom ostvarenim na taj način ne uzrokuje se, suprotno tezi Komisije, nikakav manjak u financiranju te infrastrukture.
- 96 Na kraju, takvo tumačenje potvrđeno je nedavnim prijedlogom izmjene koji je Komisija sastavila u okviru četvrtog željezničkog paketa u čijem se tekstu ne zahtijeva da se prihodi od korištenja željezničke infrastrukture moraju nužno upotrijebiti za rad ili održavanje željezničkih pruga.
- 97 U svojoj replici Komisija navodi da se članak 6. Direktive 2001/14 objašnjava načinom izračuna pristojbi, koji se obično primjenjuje s obzirom na izravne troškove i stalni deficit s kojim se suočavaju poduzeća za upravljanje ako javne vlasti barem djelomično na sebe ne preuzmu troškove željezničke infrastrukture. U tim okolnostima, člankom 6. Direktive 2001/14 države članice obvezuju se preuzeti financijsku odgovornost prema upraviteljima takve infrastrukture, uravnotežujući njihov proračun.
- 98 Komisija osim toga upućuje na mišljenje Bundesrata (Savezno vijeće, Njemačka) koje podupire njezinu tezu i dokazuje negativan utjecaj ugovora o prijenosu dobiti, kao i na stupanje LuFV-a II na snagu, 1. siječnja 2015., čija je svrha bila odgovoriti na tu brigu Bundesrata (Savezno vijeće) propisivanjem da se dobiti upravitelja željezničkom infrastrukturom izravno prenose saveznoj državi da bi ih ona uložila u tu infrastrukturu.
- 99 U svojem odgovoru na repliku njemačka vlada priznaje da sredstva koja društvo DB Netz prenosi društvu DB AG u potpunosti ili djelomično potječu od ostvarenih prihoda za korištenje željezničkih putova, ali navodi da gube svojstvo pristojbi za korištenje željezničke infrastrukture najkasnije na datum kada ih DB Netz AG pravilno primi kao naknadu za odobrenje korištenja tih željezničkih putova i kada se odredi njihova namjena za financiranje predmetnih djelatnosti.

– *Ocjena Suda*

- 100 Prema članku 7. stavku 1. Direktive 2001/14, upravitelj željezničkom infrastrukturom ubire pristojbe za njezino korištenje i koristi ih za financiranje svojeg poslovanja.
- 101 Svojim trećim prigovorom, Komisija u biti smatra da je toj odredbi protivno to da upravitelji željezničkom infrastrukturom koncerna DB sustavno ostvaruju dobit koja se, nakon toga i primjenom spornih sporazuma o prijenosu dobiti, može prenijeti na DB AG, što dovodi do toga da iznose koji potječu od pristojbi za infrastrukturu DB AG može koristiti za namjere različite od financiranja djelatnosti navedenih upravitelja željezničkom infrastrukturom.
- 102 U tim okolnostima, povreda obveze Savezne Republike Njemačke koju ima na temelju članka 7. stavka 1. Direktive 2001/14 pretpostavlja da Komisija dokaže, s jedne strane, da je ta dobit, barem djelomično, rezultat pristojbi za infrastrukturu u smislu te odredbe kako bi mogla biti izjednačena s tom pristojbom, a i, s druge strane, da je dobit stvarno bila namijenjena za svrhe različite od financiranja djelatnosti predmetnih upravitelja infrastrukturom.
- 103 U svakom slučaju valja utvrditi da Komisija nije u dovoljnoj mjeri dokazala da je dobit svih ili nekih upravitelja željezničkom infrastrukturom koncerna DB od pristojbi za infrastrukturu stvarno bila namijenjena za svrhe različite od financiranja njihovih djelatnosti.
- 104 U tom pogledu, već je navedeno u točki 84. ove presude da je na Komisiji da dokaže postojanje navodne povrede obveze.
- 105 Međutim, osim što Komisija tek implicitnim upućivanjem identificira upravitelje infrastrukturom čija bi dobit na temelju sporazuma o prijenosu dobiti bila preusmjerena u druge namjene, iz njezinih pismena, navedenih u točki 93. ove presude, proizlazi da se Komisija u svojoj argumentaciji u biti oslanja na činjenicu da prijenos dobiti upravitelja infrastrukturom koncerna DB na društvo DB AG nužno podrazumijeva namjenu u svrhe različite od onih propisanih člankom 6. stavkom 1. Direktive 2001/14. Međutim, Komisija sama navodi da je automatizam na koji se poziva dokazan samo u nekim situacijama, odnosno kad nikakva dobit nije bila ostvarena bez pristojbi.
- 106 U tom pogledu, valja osim toga navesti da prijenos dobiti upravitelja željezničkom infrastrukturom na treći subjekt nužno ne podrazumijeva da se predmetna sredstva koriste za svrhe različite od financiranja djelatnosti tog upravitelja vezane uz infrastrukturu, kao što to može ilustrirati mehanizam koji proizlazi iz LuFV-a II, a koji stvara zatvoreni krug financiranja kad je riječ o dobiti koja potječe od upravljanja infrastrukturom koja se u cijelosti prenosi saveznoj državi prije nego što se kao takva ponovno uloži u navedenu infrastrukturu.
- 107 Prema tome, na Komisiji je da s više preciznosti utvrdi činjenične elemente koji idu u prilog trećem prigovoru.
- 108 Pored toga, i kad je konkretnije riječ o dobiti ostvarenoj u 2009. koju je DB Netz prenio na DB AG, valja navesti da je Savezna Republika Njemačka u meritumu osporavala činjenicu da je dobit prenesena na DB AG potjecala od pristojbi za infrastrukturu, ističući kako je prema izvješću o djelatnosti DB Netza ta dobit u biti proizlazila iz oslobađanja rezervi za prodaju nekretnina. Komisija pak nije ni na koji način dovela u pitanje to pojašnjenje, tvrdeći samo da Savezna Republika Njemačka ne osporava druge navedene situacije.
- 109 Prema tome i bez potrebe za ocjenom treba li dobit koju su ostvarili upravitelji željezničkom infrastrukturom i koja je prenesena na treće subjekte izjednačiti s pristojbama za infrastrukturu za potrebe primjene članka 7. stavka 1. Direktive 2001/14, što Savezna Republika Njemačka osporava,

valja utvrditi da Komisija nije u dovoljnoj mjeri dokazala da navedena dobit svih ili nekih upravitelja infrastrukturom koncerna DB potječe od pristojbi za infrastrukturu ili da je bila namijenjena za svrhe različite od financiranja željezničke infrastrukture za koju su zaduženi ti upravitelji.

110 Stoga treći prigovor treba odbiti.

Četvrti prigovor, koji se temelji na povredi članka 9. stavka 4. Direktive 91/440 i članka 6. stavka 1. Uredbe br. 1370/2007, u vezi s točkom 5. Priloga Uredbi (EZ) br. 1370/2007 zbog toga što javna sredstva isplaćena za djelatnosti vezane uz pružanje usluga putničkog prijevoza kao javne usluge nisu bila odvojeno iskazana u računima društva DB Regio

– *Argumentacija stranaka*

111 Svojim četvrtim prigovorom, Komisija Saveznoj Republici Njemačkoj stavlja na teret činjenicu da javna sredstva isplaćena društvu DB Regio za djelatnosti vezane uz pružanje usluga putničkog prijevoza kao javne usluge nisu odvojeno iskazana, ugovor po ugovor, u računima tog društva, suprotno onome što je propisano člankom 9. stavkom 4. Direktive 91/440 i člankom 6. stavkom 1. Uredbe br. 1370/2007 u vezi s točkom 5. posljednjom alinejom Priloga toj uredbi.

112 Prema mišljenju Komisije, naknade za pružanje javne usluge i prihodi od prodaja karata jedino su navedeni u obliku ukupnog ili zbrojenog iznosa za sve pružene usluge pa je dakle nemoguće provjeriti jesu li u svakom pojedinom slučaju dodijeljene naknade prekomjerne kako bi se otkrile moguće unakrsne subvencije.

113 Što se tiče članka 9. stavka 4. Direktive 91/440, Savezna Republika Njemačka smatra da, u svojstvu pružatelja usluga regionalnog prijevoza, DB Regio nije obuhvaćen područjem primjene te odredbe, u skladu s člankom 2. stavkom 2. te direktive. Taj zaključak proizlazi iz članka 3. navedene direktive koji definira „regionalne usluge” kao „usluge prijevoza kako bi se udovoljilo prijevoznim potrebama regije”.

114 Što se tiče povrede članka 6. stavka 1. Uredbe br. 1370/2007, Savezna Republika Njemačka tumači točku 5. Priloga na način da zahtijeva odvojeno prikazivanje ugovora u računima isključivo kada operater ne obavlja samo usluge za koje prima naknadu i koje su dio obveze obavljanja javnih usluga, nego se bavi i drugim djelatnostima. To ne bi bio slučaj društva DB Regio koje pruža samo usluge prijevoza kao javne usluge.

115 U tom pogledu, Komisija priznaje da točka 5. navedenog priloga izričito ne spominje podjelu po pojedinačnim ugovorima u računima. Svejedno smatra da ta obveza proizlazi iz cjelokupne uredbe u pitanju kao i cilja koji slijedi i, konkretnije, odredaba točaka 2. i 5. priloga Uredbi br. 1370/2007.

116 U svojem odgovoru na repliku, Savezna Republika Njemačka u vezi s navodnom povredom članka 6. stavka 1. Uredbe br. 1370/2007, smatra da svrha točke 5. Priloga nije spriječiti unakrsno subvencioniranje među raznim vrstama ugovora o javnim uslugama, već između ugovora na temelju kojih se isplaćuje naknada i ugovora na temelju kojih se ona ne isplaćuje.

117 U potporu Saveznoj Republici Njemačkoj, talijanska vlada smatra da se nijednim predmetnim pravilom ne traži odvojeno objavljivanje svakog ugovora o pružanju usluga prijevoza kao javnih usluga.

– Ocjena Suda

- 118 Prema članku 9. stavku 4. Direktive 91/440, potpore koje se uplaćuju za javne djelatnosti koje se odnose na obavljanje usluga putničkog prijevoza moraju biti zasebno prikazane u računima koji odgovaraju računima dobiti i gubitka te se ne smiju prenositi na djelatnosti koje se odnose na obavljanje drugih prijevoznih usluga ili bilo koje druge djelatnosti.
- 119 Da bi se povećala transparentnost i izbjegle unakrsne subvencije, ako pružatelj javne usluge ne obavlja samo usluge za koje prima naknadu i koje su dio obveze obavljanja usluga javnog prijevoza, nego se bavi i drugim djelatnostima, članak 6. stavak 1. Uredbe br. 1370/2007 u vezi s točkom 5. prvom i zadnjom alinejom priloga toj uredbi nameće takvom pružatelju određene minimalne računovodstvene zahtjeve. Pružatelj mora osobito paziti na to da su računi o poslovanju koji odgovaraju svakoj od njegovih djelatnosti odvojeni i da su troškovi javne usluge u ravnoteži s prihodima od poslovanja i plaćanjima od strane tijela javne vlasti, bez mogućnosti prijenosa prihoda drugom sektoru djelatnosti pružatelja javne usluge.
- 120 Na temelju tih dviju odredaba, Komisija prigovara Saveznoj Republici Njemačkoj da je povrijedila obveze koje ima jer su u računima društva DB Regio naknade isplaćene za javne djelatnosti koje se odnose na obavljanje usluga putničkog prijevoza iskazane jedino ukupno, a ne, kao što to zahtijevaju navedene odredbe, ugovor po ugovor, čime se onemogućuje otkrivanje mogućeg unakrsnog subvencioniranja.
- 121 Savezna Republika Njemačka osporava osnovanost četvrtog prigovora iz razloga što, s jedne strane, Direktiva 91/440 nije primjenjiva na DB Regio i, s druge strane, jer se u tom prigovoru predmetne odredbe pogrešno tumače.
- 122 Potrebno je dakle na prvome mjestu ocijeniti je li Direktiva 91/440 zaista primjenjiva na DB Regio, uzimajući u obzir njezin članak 2. stavak 2. koji iz njezina područja primjene isključuje željezničke prijevoznike čije je djelovanje ograničeno na obavljanje isključivo gradskih, prigradskih ili regionalnih usluga.
- 123 U tom pogledu i kao što je to nezavisni odvjetnik istaknuo u točki 138. svojeg mišljenja, Komisija u svojim pismenima upućuje na godišnje izvješće iz 2013. koje je objavio DB Regio, a iz kojeg jasno proizlazi da to društvo obuhvaća ne samo sve djelatnosti vezane uz regionalni promet koncerna DB nego i one vezane uz promet između Njemačke i susjednih zemalja.
- 124 Iz tog dokumenta, koji je objavio sam DB Regio, a osobito iz spominjanja međunarodnog elementa njegove djelatnosti, jasno proizlazi da to društvo ne ograničava svoju djelatnost samo na gradski, prigradski ili regionalni promet, naveden u članku 2. stavku 2. Direktive 91/440.
- 125 Prema tome, Savezna Republika Njemačka ne može se pozivati na tu odredbu kako bi isključila primjenjivost Direktive 91/440 na računovodstveno stanje društva DB Regio.
- 126 Na drugome mjestu, valja ocijeniti može li Komisija toj državi članici valjano stavljati na teret, bilo na temelju članka 9. stavka 4. Direktive 91/440 ili članka 6. stavka 1. Uredbe br. 1370/2007 u vezi s točkom 5. Priloga toj uredbi, činjenicu da DB Regio u svojim računima ne iskazuje pojedinačno, ugovor po ugovor, javna sredstva isplaćena za djelatnosti vezane uz pružanje usluga putničkog prijevoza kao javne usluge.
- 127 U tom pogledu, valja utvrditi da iz teksta nijedne od tih dviju odredbi ne proizlazi da pružatelji usluga željezničkog putničkog prijevoza koji ne obavljaju samo usluge za koje prima naknadu i koje su dio obveze obavljanja javnih usluga nego se bave i drugim djelatnostima moraju u svojim godišnjim financijskim izvještajima pojedinačno iskazati, ugovor po ugovor, javna sredstva primljena s naslova pružanja javne usluge.

- 128 Upravo suprotno, te dvije odredbe takvim pružateljima nameću samo obvezu računovodstvenog odvajanja različitih područja svoje djelatnosti.
- 129 Tako članak 9. stavak 4. Direktive 91/440 zahtijeva da se, kad je riječ o računovodstvenom bilježenju potpora koje se uplaćuju za javne djelatnosti koje se odnose na obavljanje usluga putničkog prijevoza kao javne usluge, zasebno prikažu, s jedne strane, njihove djelatnosti putničkog prijevoza koje se obavljaju kao javna usluga i, s druge strane, njihove druge djelatnosti uključujući druge usluge prijevoza. Članak 6. stavak 1. Uredbe br. 1370/2007 u vezi s točkom 5. Priloga toj uredbi zahtijeva pak da se u vođenju računa razdvoje djelatnosti javnog prijevoza za koje se prima naknada za obavljanje javne usluge i one za koje se ne prima.
- 130 Taj isti zahtjev odvajanja područja djelatnosti u vođenju računa uređuje članak 6. Direktive 91/440, što se tiče vođenja računa za djelatnosti pružanja usluga željezničkog prijevoza i upravljanja željezničkom infrastrukturom.
- 131 Slijedom toga, kao što je to nezavisni odvjetnik istaknuo u točkama 146. do 153. svojeg mišljenja, Komisijino tumačenje – prema kojem poduzeća imaju obvezu u svojim godišnjim financijskim izvještajima pojedinačno odrediti, ugovor po ugovor, javna sredstva primljena s naslova pružanja javne usluge – ne može se izvesti ni iz članka 9. stavka 4. Direktive 91/440 ni iz članka 6. stavka 1. Uredbe br. 1370/2007 u vezi s točkom 5. Priloga toj uredbi.
- 132 U tom pogledu, činjenica da točka 5. posljednja alineja Priloga Uredbi br. 1370/2007 propisuje da vođenje računa operatera javnih usluga ne smije dopustiti prijenos prihoda od javne usluge drugom sektoru djelatnosti tih operatera, kao i činjenica da bi obveza kako je zamišlja Komisija mogla zajamčiti veću transparentnost djelatnosti poduzeća čime bi se mogla otkriti eventualna unakrsna subvencioniranja, ne mogu utjecati na taj zaključak.
- 133 Naime, ni pozivanje na korisni učinak članka 9. stavka 4. Direktive 91/440 ni opseg točke 5. posljednje alineje Priloga Uredbi br. 1370/2007 koji je vrlo općenit i ne sadržava praktična pravila provedbe ne mogu sami po sebi stvoriti konkretnu obvezu za države članice na koju upućuje Komisija.
- 134 Prema tome, Saveznoj Republici Njemačkoj ne može se prigovoriti to što je dopustila da su u računima društva DB Regio naknade isplaćene za djelatnosti koje se odnose na obavljanje usluga putničkog prijevoza kao javne usluge iskazane jedino ukupno.
- 135 Posljedično, valja odbiti kao neosnovan četvrti prigovor, koji se temelji na povredi članka 9. stavka 4. Direktive 91/440 i članka 6. stavka 1. Uredbe br. 1370/2007, u vezi s točkom 5. Priloga Uredbi (EZ) br. 1370/2007.
- 136 Uzimajući u obzir prethodna razmatranja, valja utvrditi da time što nije poduzela sve potrebne mjere za vođenje računa na način koji omogućuje praćenje zabrane prijenosa javnih sredstava dodijeljenih za upravljanje željezničkom infrastrukturom na usluge prijevoza, Savezna Republika Njemačka povrijedila je obveze koje ima na temelju članka 6. stavka 1. Direktive 91/440.

Troškovi

- 137 Sukladno članku 138. stavku 3. Poslovnika, Sud može podijeliti troškove ili odlučiti da svaka stranka snosi vlastite troškove ako stranke djelomično uspiju u svojim zahtjevima. Uzimajući u obzir da je tužba Komisije tek djelomično usvojena, valja odlučiti da će svaka stranka snositi vlastite troškove.
- 138 Na temelju članka 140. stavka 1. navedenog poslovnika, države članice koje su intervenirale u spor snosit će vlastite troškove. U skladu s tim odredbama, Talijanska Republika i Republika Latvija snosit će vlastite troškove.

Slijedom navedenoga, Sud (treće vijeće) proglašava i presuđuje:

- 1. Time što nije poduzela sve potrebne mjere za vođenje računa na način koji omogućuje praćenje zabrane prijenosa javnih sredstava dodijeljenih za upravljanje željezničkom infrastrukturom na usluge prijevoza, Savezna Republika Njemačka povrijedila je obveze koje ima na temelju članka 6. stavka 1. Direktive 91/440/EEZ od 29. srpnja 1991. o razvoju željeznica Zajednice, kako je izmijenjena Direktivom 2001/12/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 26. veljače 2001.**
- 2. U preostalom dijelu tužba se odbija.**
- 3. Europska komisija, Savezna Republika Njemačka, Talijanska Republika i Republika Latvija snosit će vlastite troškove.**

Potpisi